

ристі від вкладених інвестицій в умовах “нормальної” ринкової економіки. Одним з втілень таких підходів стала широко відома методика аналізу ефективності інвестиційних проектів, яка розроблена Європейським Банком Реконструкції та Розвитку (ЄБРР). Вона розглядає технічні, комерційні, фінансові, економічні, інституціональні та соціальні аспекти.

Але відсутність нормальних економічних умов і наявність різних видів ризиків та невизначеностей розвитку політичної, економічної та фінансової ситуації в Україні зумовлює виникнення нового концептуального підходу до питань ефективності інвестицій. У зв'язку з цим методика ЄБРР повинна бути адаптована до вітчизняних умов.

Пропонується оцінку ефективності інвестицій, з одного боку, поглибити, тобто більш ретельно і докладно проводити аналіз витрат, переваг та інших важливих аспектів, а з іншого — зробити більш ощадливим сам процес розробки, експертизи та контролю за проектами. Тобто розроблена методика дозволяє ретельніше виважити ефективність проектів через поетапне проведення оцінки, де на першому етапі передбачається в основному якісна оцінка проекту, на другому — оцінка його кількісних характеристик і на третьому — припускається визначення пріоритетності проекту і контроль за його реалізацією.

Крім того, запропонована методика дає можливість заощаджувати усі види ресурсів, що витрачаються в процесі інвестування, тому що необхідність проходження усіх етапів методики визначається масштабістю проекту. Наприклад, дрібномасштабні проекти (до \$30000) можуть бути оцінені за допомогою критеріїв, що використовуються на першому етапі методики.

ПИТАННЯ КЛАСИФІКАЦІЇ ЕКОНОМІЧНИХ НАУК У ПРАЦЯХ УКРАЇНСЬКИХ УЧЕНИХ (КІНЕЦЬ XIX - ПОЧАТОК XX ст.)

П. Леоненко (кафедра економічної теорії НаУКМА)

Складна методологічна проблема — теоретичне обґрунтування диференціації і класифікації економічних наук — свідомо ставиться вченими і отримує задовільне вирішення лише на пізніших етапах розвитку економічної теорії. У меркантилістів, фізіократів, більшості англійських класиків відсутня навіть постановка про розмежування і співвідношення різних економічних дисциплін. Ситуація докорінно зміни-

лась у другій половині 19 ст. задяки зусиллям насамперед представників неокласичної та історичної шкіл політичної економії (К. Менгер, Дж. Н. Кейнс, Г. Шмоллер та ін.).

Відомі українські економісти (К. Воблий, В. Левитський, В. Железнов, О. Билимович та ін.) активно включились у дослідження питання класифікації економічних наук наприкінці 19 — початку 20 ст. Це дослідження здійснювалось у двох взаємопов'язаних напрямках. Перший — історико-критичні огляди трактувань предмета і методу економічної науки взагалі і окремих її складових частин зокрема. Українські вчені послідовно захищали необхідність та користь існування історико-економічних наук, зокрема історії економічних вчень. Специфіка їх підходу полягала в тому, що історія економічних вчень і історія економічного побуту вивчались у нерозривному зв'язку. Вітчизняні вчені обгрунтовано виступали проти двох поширених у науці хиб у витлумаченні питання: з одного боку, проти зведення предмета історії економічної думки лише до вивчення розвитку “правильних” теорій, а з іншого — проти “поглинання” історико-економічними дисциплінами економічної теорії.

Другий напрям досліджень проблеми українськими вченими — подальший розвиток теоретичних положень щодо диференціації та класифікації економічних наук. Наші співвітчизники перебували під значним впливом оригінальної класифікації економічних наук родоначальника австрійської школи проф. К. Менгера. Він виділив три групи наук: 1) історичні; 2) теоретичні; 3) практичні. Професор Київського університету і Київського комерційного інституту К. Воблий підкреслював: “Народне господарство можна вивчати в його минулому, нинішньому і майбутньому, — звідси і три ряди наукових дисциплін”. Вчені чітко розмежовували теорію народного господарства і економічну політику, як теоретичну і практичну науки. Змішування цих різних наук, на їх думку, привело марксистів до хибного поділу економічної науки на “буржуазну” і “пролетарську”. Специфіку завдань кожної з окремих економічних дисциплін К. Воблий співвідносив з відмінностями їх методів. Він вважав, що історія народного господарства та статистика переважно застосовують історико-порівняльний, статистичний методи та гіпотези. Теорія народного господарства, або політекономія у вузькому розумінні слова, одночасно використовує дедуктивний та індуктивний методи, при цьому з часом застосування дедуктивного методу дослідження розширюється за рахунок індуктивного. Економічна політика і наука про фінанси як практичні науки застосовують істо-

рико-порівняльну та статистичну індукцію та аналогію. Під кутом зору співвідношення раціоналізму та емпіризму в історії розвитку політекономії методології К. Воблій виділив три стадії: 1) суміш наївності емпіризму з наївним емпіризмом; 2) панування критичного емпіризму і перехід до критичного раціоналізму; 3) поєднання емпіризму і раціоналізму. Цінним було співвіднесення цих стадій з конкретними школами та напрямками світової економічної думки.

ГЕНЕТИКО-ЕВОЛЮЦІЙНА ПАРАДИГМА РОЗБУДОВИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ

С. Злупко (кафедра економічної теорії НаУКМА)

Становлення національної економіки будь-якої країни спирається на всю попередню економічну культуру, що включає не тільки технологію господарювання, а й моральні цінності та засади. Це стосується й України, населення якої з праісторичних часів нагромаджувало господарські знання і виробляло певні морально-етичні цінності, що органічно входять в систему економічних відносин.

Однією з особливостей цих відносин були пріоритети індивідуально-родинного господарювання, зафіксовані в прислів'ях, переказах, віруваннях, колядках, щедрівках, веснянках тощо дохристиянської доби, в період Київської Русі в "Руській правді", більшість статей якої відстоювала приватну власність на землю та інші види майна. У наступний період інститут приватної власності ще більше розвинувся і вже в часи Богдана Хмельницького селянство боролось за вільне господарювання і побутування. Це сприяло як розвиткові сільського господарства, так і розвиткові пов'язаних з ним галузей промисловості, зокрема легкої і харчової.

Закріпачення українських селян у кінці 18 ст., кріпацькі відносини першої половини 19 ст. значно посилили економічну відсталість України, потенціал якої знову зріс у кінці 19 — на початку 20 ст. Особливо потужно тоді заявило про себе українське сільське господарство, яке давало понад 20% світового експорту п'яти зернових культур (жито, пшениця, ячмінь, овес, кукурудза). Це був прояв переваг і можливостей індивідуально-приватної системи господарювання, показників якої ніколи пізніше не було досягнуто, незважаючи на тракторизацію, механізацію, хімізацію, меліорацію сільського господарства. Насильницька колективізація українського сільського господарства була початком затяжної кризи, яка особливо гостро себе проявляє нині.